

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 maja 2022 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił płatnikowi P. G. zwrotu nienależnie opłaconych składek w łącznej kwocie 20.759,76 zł z uwagi na przedawnienie prawa do ich zwrotu. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z 23.11.2021 sygn. akt V Pa 11/21 stwierdzono, że P. G., od 14.01.2015 do 15.07.2018r., podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę, u płatnika (...) Sp. z o.o.. Uwzględniając powyższe, z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej za okres od 1.2015 r. do 7.2018 r., wnioskodawca podlegał obowiązkowo jedynie ubezpieczeniu zdrowotnemu. Dokonano zatem, z urzędu w dniu 11.3.2022 r. korekt dokumentów ubezpieczeniowych i rozliczeniowych na koncie osobistym P. G. zgodnie z jego wnioskiem. W wyniku korekt dokumentów, powstała nadpłata w łącznej kwocie 35.441,59 zł., wynikająca z nienależnie opłaconych składek za okres od 1.2015 r. do 7.2018 r. Organ rentowy podkreślił, że na wniosek, dokonano zwrotu nadpłaty w kwocie 14.681,83 zł, wynikającej z wpłat dokonanych od dnia 3.04.2017 r. do dnia 26.01.2022r.

Natomiast według, Zakładu prawo do zwrotu pozostałej kwoty w wysokości 20.759,76 zł, wynikającej z wpłat dokonanych dnia 2.06.2014 r. oraz od dnia 7.02.2015 r. do dnia 4.03.2017 r. jako nadpłata za okres od 5.2014 r. oraz od 1.2015 r. do 2.2017 r., uległo przedawnieniu gdyż zgodnie z art. 24 ust. 6g ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, nadpłata z tytułu nienależnie opłaconych składek przedawnia się po 5 latach od faktycznego opłacenia składek. Przedmiotowa nadpłata podlega jedynie zaliczeniu na poczet składek bieżących lub przyszłych.

(decyzja k. 7 – 7v akt ZUS)

Od powyższej decyzji wnioskodawca P. G. odwołał się w dniu 6 czerwca 2022 r. do Sądu Okręgowego w Łodzi wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do zwrotu nienależnie opłaconych składek w łącznej kwocie 20.759,76 zł. Ubezpieczony podkreślił, że nie nastąpiło przedawnienie nadpłaconych składek. Nadpłata powstała na skutek wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z 23.11.2021 sygn. akt V Pa 11/21. Ubezpieczony nie miał żadnego wpływu na czas trwania postępowania sądowego, które było celowo przedłużane przez pozwanego pracodawcę.

Ubezpieczony podniósł, że przedawnienie nienależnie opłaconych składek następuje po upływie 5 lat. W niniejszej sprawie toczyła się sprawa przeciwko pracodawcy w przedmiocie charakteru łączącego ubezpieczonego z pracodawcą stosunku prawnego. Wydanie decyzji w sprawie zwrotu nienależnie opłaconych składek było zaś uzależnione od rozstrzygnięcia Sądu, które zakończyło się rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego w Białymstoku. Od wskazanej daty prawomocnego orzeczenia ubezpieczony dopiero miał pewność, że z pracodawcą łączył go stosunek pracy od dnia 14 stycznia 2015 r. do dnia 15 lipca 2018 r. Od dnia wydanego orzeczenia a więc z dniem 23 listopada 2021 r. Ubezpieczony mógł wówczas dojść do przekonania, że opłacane składki stanowią nienależnie pobraną składkę do ZUS. W realiach niniejszej sprawy zatem sytuacja ubezpieczonego wypełnia dyspozycję art. 24 ust. 6h pkt 2 ustawy. W związku z powyższym, okres przedawnienia, o którym w decyzji wspomniał organ rentowy został zawieszony na okres 2 lat w związku z ustaleniem przez Sąd Rejonowy w Białymstoku i kolejno przez Sąd Okręgowy w Białymstoku podstawy prawnej zasady i wysokości roszczenia ZUS o zapłatę składki.

Wspomniane postępowanie sądowe zakończyło się dopiero w 2021 r. z uwagi na trwającą pandemię przedłużającą postępowanie i uniemożliwiającą zakończenie go w rozsądnym terminie, stąd zawieszenie terminu biegu przedawnienia co do zwrotu nienależnych składek przez ZUS winno zostać również uwzględnione w oparciu o przepisy C. obowiązujące w czasie pandemii. Wątpliwa pozostaje również według skarżącego kwestia zawiadomienia przez organ rentowy ubezpieczonego o wysokości składek nienależnych oraz data doręczenia takiego zawiadomienia. Płatnik składek może bowiem złożyć wniosek o zwrot składki dopiero po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, co wynika z treści art. 24 ust. 6c ustawy systemowej. (odwołanie k. 3 – 5)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wywodząc jak w zaskarżonej decyzji. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Dodatkowo wskazano, że zgodnie z art. 24 ust. 6g pkt 4 ustawy systemowej bieg terminu przedawnienia, o którym mowa w ust. 6g ulega zawieszeniu w przypadku wydania przez Zakład decyzji stwierdzającej brak obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym lub obniżającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna.

Zatem, jeżeli organ rentowy wydałby decyzję stwierdzającą, że P. G. nie podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej to bieg terminu przedawnienia do żądania zwrotu nienależnie opłaconych składek, o którym mowa w art. 24 ust. 6g ustawy rozpocząłby się, ale uległby zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do uprawomocnienia się decyzji, a następnie biegłby dalej.

Organ rentowy nie wydał jednak decyzji w przedmiocie podlegania przez P. G. ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, ponieważ kwestia ta nie miała charakteru spornego.

Brak decyzji w tym przedmiocie powoduje, że bieg terminu przedawnienia, rozpoczął swój bieg, ale nie wystąpiło zdarzenie powodujące zawieszenie biegu terminu przedawnienia. Nadto według ZUS obowiązek zawiadomienia płatnika składek na podstawie art. 24 ust. 6b o wysokości nadpłaty ma miejsce tylko wtedy, gdy ze składanych deklaracji rozliczeniowych i wpłat dokonanych przez płatnika składek z rozliczenia konta płatnika wynika nadpłata. Powyższa sytuacja jednak w niniejszej sprawie nie miała miejsca. Dlatego też przedawnienie obowiązku zwrotu nienależnie opłaconych składek następuje w terminie określonym w art. 24 ust. 6g pkt. 2, tj. po upływie 5 lat, licząc od dnia opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b. Nadto w zakresie wpłaty z dnia 2.06.2014 r. to aktualnie wynosi ona 10,33 zł, i powstała dopiero po korektach dokumentów rozliczeniowych sporządzonych przez płatnika za miesiące styczeń 2015 r. - lipiec 2018 r., bowiem pierwotnie nadpłata została rozliczona na składki na ubezpieczenia społeczne za styczeń 2015 r., składki na ubezpieczenie zdrowotne za kwiecień 2015 r. i składki na FP i FGŚP za styczeń 2015 r.

(odpowiedź na odwołanie k. 6 – 8v)

W piśmie procesowym z dnia 16.08.2022 r. profesjonalny pełnomocnik ubezpieczonego poparł odwołanie.

(pismo procesowe z dnia 16.08.2022 r. k. 13)

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny :

Wnioskodawca, P. G., w okresie od 14.01.2015 r. do 15.07.2018 r. był zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej i zatrudniał pracowników oraz z tego tytułu składał do ZUS deklaracje rozliczeniowe i opłacał składki w wysokości zgodnej z tymi deklaracjami. (bezsporne)

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 30.12.2020 r. o sygn. akt: VI P 309/18, ustalono, że (...) sp. z o.o. łączył stosunek pracy w okresie od 14.01.2015 r. do 15.07.2018 r. (wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku k. 8akt ZUS)

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 23.11.2021 r., sygn. akt: V Pa 11/21, oddalono apelację pozwanej spółki. (wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku k. 19 - 19 v akt ZUS)

P. G. pismem z dnia 10.03.2022 r. zwrócił się do organu rentowego o dokonanie z urzędu korekt dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych na jego koncie za okres od 14.01.2015 r. do 15.07.2018 r. oraz wniósł o zwrot nienależnie opłaconych składek. (pismo z dnia 10.03.2022 r. k. 1, wniosek k. 3 akt ZUS)

W dniu 11.03.2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych sporządził z urzędu korekty deklaracji rozliczeniowych.

Na koncie płatnika na dzień 11.04.2022 r. ujawniono nadpłatę z tytułu składek za okres od stycznia 2015 r. do lipca 2018 r. w łącznej kwocie 35.441,59 zł, w tym na ubezpieczenia społeczne – 19.158,73, na ubezpieczenie zdrowotne – 124,14 zł, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 1.476,89 zł.

(bezsporne, a nadto pismo ZUS z 11.04.2022 r. k. 5 akt ZUS)

Organ rentowy w dniu 8.04.2022 r. dokonał na rzecz wnioskodawcy zwrotu nadpłaty składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej wynikającej z wpłat dokonanych od dnia 3.04.2017 r. do dnia 26.01.2022r w łącznej kwocie 14.681,83 zł.

(bezsporne, a nadto pismo ZUS z 11.04.2022 r. k. 5 akt ZUS)

Wnioskodawca pismem z dnia 12.04.2022 r. zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wydanie decyzji w przedmiocie zwrotu pozostałej części nadpłaconych składek.

(pismo z dnia 12.04.2022 r. k. 2 – 2 v)

Zaskarżoną decyzją z dnia 12 maja 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił płatnikowi P. G. zwrotu nienależnie opłaconych składek w łącznej kwocie 20.759,76 zł z uwagi na przedawnienie prawa do ich zwrotu.

(decyzja k. 7 – 7v akt ZUS)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o całokształt materiału dowodowego zebranego w sprawie, w szczególności dokumenty zawarte w aktach sprawy, w tym o dokumenty z akt ZUS płatnika P. G., w szczególności wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 30.12.2020 r. o sygn. akt VI P 309/18 i wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 23.11.2021 r., sygn. akt: V Pa 11/21.

Należy w tym miejscu podkreślić z całą stanowczością, iż powyższy stan faktyczny był między stronami – w zakresie koniecznym dla rozstrzygnięcia sprawy – w całości bezsporny, natomiast strony wywodziły z niego odmienne skutki prawne, ta zaś kwestia należy do oceny prawnej zebranego w sprawie materiału dowodowego, czego Sąd dokona poniżej w ramach rozważań prawnych.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Odwołanie P. G. nie zasługuje na uwzględnienie i podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 33 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 45 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U z 2021 r., poz. 423 z późn. zm.) Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi konta płatników składek określonych w art. 4 ust. 2 wymienionej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, na koncie płatnika gromadzi dane identyfikacyjne oraz rozliczenia należności z tytułu składek.

W myśl art. 24 ust. 6a ustawy systemowej nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d.

Zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. (ust. 6b)

Po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot. (ust. 6c)

Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c. (ust. 6d)

Jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie określonym w ust. 6d, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6c. (ust. 6e).

W myśl art. 24 ust. 6g ustawy systemowej nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

- 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;
- 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b.

Ustawodawca wprowadził jednolity 5-letni termin przedawnienia nienależnie opłaconych składek, ale zróżnicował moment, od którego ten termin rozpoczyna swój bieg. Jeżeli organ rentowy nie był zobowiązany do zawiadomienia płatnika składek w trybie art. 24 ust. 6b to termin ten jest liczony odrębnie dla każdej zapłaconej składki od dnia jej opłacenia.

W świetle art. 24 ust. 6h ustawy systemowej bieg terminu przedawnienia, o którym mowa w ust. 6g, ulega zawieszeniu:

- 1) w przypadku wydania przez Zakład decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna;
- 2) jeżeli wydanie decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek jest uzależnione od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd - do dnia, w którym decyzja innego organu stała się ostateczna lub orzeczenie sądu uprawomocniło się, nie dłużej jednak niż na okres 2 lat;
- 3) od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym upłynęły 2 lata od śmierci spadkodawcy;
- 4) w przypadku wydania przez Zakład decyzji stwierdzającej brak obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym lub obniżającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna.

Mając na uwadze powyższe przepisy uznać należy, że podstawowym sposobem postępowania ZUS w przypadku nienależnie opłaconej składki jest jej zaliczenie na poczet innych zaległości płatnika. Jedynie na wniosek płatnika składek ZUS ma obowiązek zastosować natychmiastowy zwrot kwoty nienależnie opłaconych składek.

Zauważyć należy, że pojęcie nienależnie opłaconej składki nie zostało zdefiniowane w ustawie systemowej, na co zwrócił uwagę Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 maja 2010 r., P 29/08 (OTK-A 2010 nr 4, poz. 35), wskazując, że „nienależnie opłacona składka” nie stanowi składki ustalonej w oparciu o zasady określone w art. 15-32 ustawy systemowej, czyli obowiązkowego świadczenia w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego. W piśmiennictwie uznaje się, że pojęcie to obejmuje zarówno przypadki, w których istniała podstawa prawna świadczenia składkowego, ale zostało ono spełnione w kwocie wyższej niż należna (nadpłata), jak również w przypadku opłacenia składki bez podstawy prawnej (zob. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. Jacek Wantoch-Rekowski, Toruń 2007, uw. nr 12 do art. 24, s. 203).

Przekładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać trzeba na wstępie, że stan faktyczny niniejszej sprawy był w całości bezsporny, zaś spór odnosił się tylko i wyłącznie do wykładni przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych odnoszących się do przedawnienia nienależnie opłaconych składek (art. 24 ust. 6 g tej ustawy).

Jak bezspornie ustalono ubezpieczony w okresie od 14.01.2015 r. do 15.07.2018 r. był zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej i z tego tytułu składał do ZUS deklaracje rozliczeniowe oraz opłacał składki w wysokości zgodnej z tymi deklaracjami.

Dopiero na mocy prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 30.12.2020 r. o sygn. akt: VI P 309/18, ustalono, że (...) sp. z o.o. łączył stosunek pracy w okresie od 14.01.2015 r. do 15.07.2018 r. a zatem z tytułu działalności gospodarczej wnioskodawca podlegał obowiązkowo jedynie ubezpieczeniu zdrowotnemu.

W konsekwencji powyższego orzeczenia na koncie płatnika na dzień 11.04.2022 r. ujawniono nadpłatę z tytułu składek za okres od stycznia 2015 r. do lipca 2018 r. w łącznej kwocie 35.441,59 zł, w tym na ubezpieczenia społeczne – 19.158,73, na ubezpieczenie zdrowotne – 124,14 zł, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 1.476,89 zł.

Nie ulega zatem wątpliwości, że wnioskodawca nienależnie opłacił składki z tytułu działalności gospodarczej za okres od stycznia 2015 r. do lipca 2018 r., które to składki opłacane były na podstawie wcześniej złożonych przez niego deklaracji (jak się później okazało błędnie). Dokonywane wpłaty były zgodne z wcześniej wypełnianymi deklaracjami. Dopiero pismo wnioskodawcy z dnia 10.03.2022 r., w którym zażądał on rozliczenia konta, złożone już po zapadnięciu prawomocnego orzeczenia Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 30.12.2020 r., ujawniło organowi rentowemu istnienie nadpłaty. We wcześniejszym okresie organ rentowy nie miał możliwości zweryfikowania poprawności zapisów na koncie ubezpieczonego, albowiem dane na koncie zostały zewidencjonowane w oparciu o poprawne wówczas dokumenty rozliczeniowe złożone przez ubezpieczonego i przypisane do nich terminowe wpłaty. Organ rentowy nie miał przy tym obowiązku szczegółowo badać, czy dany płatnik dostosował treść deklaracji rozliczeniowych do swojej sytuacji faktycznej i prawnej. Zakład nie jest zobowiązany sprawdzać, czy w przypadku każdego płatnika nie zachodzi sytuacja zwalniająca go z obowiązku opłacania składek.

W realiach sprawy niniejszej płatnik składek opłacił składki bez podstawy prawnej jednakże organ rentowy nie dysponował niezbędnymi danymi, które pozwalały na ustalenie, że opłacone składki są nienależne.

W ocenie Sądu wobec zgodności terminowo składanych deklaracji rozliczeniowych z faktycznymi wpłatami, nie można więc uznać, że po stronie organu rentowego powstał obowiązek zawiadomienia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, w sytuacji, gdy nastąpiło już ich przedawnienie.

W świetle art. 24 ust. 6 g ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nienależnie opłacone składki uległy przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia opłacenia tych składek. Nie doszło bowiem do zawieszenia biegu terminu przedawnienia, gdyż organ rentowy nie wydał żadnej decyzji w zakresie podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, gdyż kwestia ta nie była w ogóle sporna między tymi stronami.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych słusznie zatem stanął na stanowisku, że wpłaty dokonane przez wnioskodawcę dnia 2.06.2014 r. oraz od dnia 7.02.2015 r. do dnia 4.03.2017 r. jako nadpłata za okres od 5.2014 r. oraz od 1.2015 r. do 2.2017 r., uległy w 2022 r. przedawnieniu.

W niniejszym postępowaniu Sąd podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26.05.2022 roku, sygn. akt: III AUa 1991/19, zgodnie z którym konieczne jest w zakresie art. 24 ust. 6 g ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych powiązanie jego wykładni z powstaniem obowiązku organu rentowego zawiadomienia określonego w art. 24 ust. 6b **z chwilą dowiedzenia się o nadpłacie**. Jak już wyżej podkreślono w przypadku poprawnych dokumentów rozliczeniowych złożonych przez ubezpieczonego i przypisanych do nich terminowych wpłat, dopiero w pewnym momencie dochodzi do wykrycia nieprawidłowości związanych w przypadku danego płatnika z niedostawianiem stanu faktycznego do przepisów prawa i wtedy dopiero rodzi się obowiązek zawiadomienia płatnika o nadpłacie.

Jednakże taki obowiązek zawiadomienia powstaje jedynie wówczas, kiedy w tej dacie składki mogą zostać zwrócone. Obowiązek zwrotu nie powstaje jednak, gdy już w tym momencie składki uznać należy za przedawnione wobec upływu przedawnienia określonego w art. 24 ust. 6g pkt 2).

W tej też sytuacji, wobec upływu przedawnienia i w konsekwencji wygaśnięcia należności składkowych bezprzedmiotowe staje się zawiadomienie w trybie art. 24 ust. 6b, ponieważ nie mogą one zostać zwrócone.

Inna wykładnia art. 24 ust. 6b ustawy systemowej polegająca na przyjęciu, iż w istocie w każdym przypadku, gdy kwota nienależnie opłaconych składek przekracza dziesięciokrotność kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, termin przedawnienia winien być liczony od otrzymania przez płatnika zawiadomienia organu rentowego o nadpłacie jest całkowicie chybiona. W takiej sytuacji nie miałyby bowiem znaczenia, jaki czas upłynął od opłacenia składek. Powyższe jest nie do przyjęcia przy uwzględnieniu charakteru, funkcji i celu przedawnienia. W ocenie Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sposób oczywisty dochodziłoby bowiem do sytuacji, w której do ujawnienia nadpłaty składek dochodziłoby po wielu, nawet kilkudziesięciu latach od ich opłacenia, a wtedy płatnik po zwróceniu się do organu rentowego o powiadomienie go o kwocie nadpłaty byłby informowany o takiej kwocie, co powodowałoby otwarcie terminu biegu przedawnienia. Tymczasem instytucja przedawnienia należności pieniężnych ma na celu brak możliwości skutecznego ich dochodzenia w związku z upływem określonego czasu.

W przypadku należności z tytułu składek dochodzi przy tym do wygaśnięcia takich należności na podstawie art. 59 § 1 pkt 9 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Tym samym nie sposób zgodzić się z zastosowaniem prostego rozwiązania w postaci przyjęcia, że w każdym przypadku, gdy kwota nienależnie opłaconych składek przekracza dziesięciokrotność kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, termin przedawnienia winien być liczony od otrzymania przez płatnika zawiadomienia organu rentowego o nadpłacie i bez znaczenia jest upływ czasu między datą opłacenia składki a ujawnieniem przed organem rentowym faktu nadpłaty. Oczywiście przy wykładni przepisów należy także wziąć pod uwagę, że nie może dochodzić do sytuacji, kiedy to organ rentowy dowiadując się o nadpłacie, nie spełniałby obowiązku zawiadamiania płatnika o nadpłacie czekając na upływ przedawnienia liczony od opłacenia składek.

Za przedstawioną wykładnią przepisów przemawia także okoliczność, że Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność zróżnicowania terminów przedawnienia składek na ubezpieczenie społeczne w zależności od tego, czy chodzi o zwrot składek na rzecz płatnika, czy obowiązek zapłaty przez niego należności składkowych. Był bowiem taki czas, kiedy w pierwszym przypadku okres przedawnienia wynosił 5 lat, a w drugim 10. Przyjęcie, że w każdym przypadku, gdy kwota składek przekracza próg określony w art. 24 ust. 6b ustawy (zdecydowanie przeważająca część przypadków), bez względu na upływ czasu od daty opłacenia składek do ujawnienia tej okoliczności, powstaje obowiązek Zakładu dokonania zawiadomienia płatnika i otwiera się dopiero wtedy bieg terminu przedawnienia, prowadziłoby do oczywistego zróżnicowania tych dwóch sytuacji. Należności z tytułu składek wymagane od płatnika przedawniałyby się po upływie 5 lat od wymagalności ich zapłaty (art. 24 ust. 4), zaś w przypadku należności podlegających zwrotowi na rzecz płatnika czas liczony od opłacenia składek (data co do zasady odpowiadająca powyższej wymagalności) wydłużałby się w sposób nieokreślony (nawet do kilkudziesięciu lat), do wykrycia nadpłaty i powiązaniem z tym obowiązkiem zawiadomienia płatnika łączącym się z otwarciem biegu terminu przedawnienia. Taka wykładnia przepisów jest nie do przyjęcia.

W tym stanie rzeczy skoro w niniejszej sprawie między opłaceniem nienależnych składek przez płatnika a ujawnieniem, wykryciem tej okoliczności przez Zakład, w sytuacji, gdy Zakład nie był w stanie wykryć tego błędu upłynął okres 5 lat, to doszło już do przedawnienia składek na podstawie art. 24 ust. 6g pkt 2) i nie rodzi się obowiązek zawiadomienia płatnika określony w art. 24 ust. 6b, który miałby spowodować liczenie terminu biegu przedawnienia zgodnie z art. 24 ust. 6g pkt 1). Na żądanie zaś płatnika Zakład był zobowiązany wskazać wysokość tych nadpłaconych składek, jak to uczynił organ rentowy w niniejszej sprawie, jednakże przedmiotowe pismo informujące nie stanowi zawiadomienia z ust. 6b i nie otwiera nowego terminu biegu przedawnienia.

Mając powyższe na uwadze Sąd w oparciu o treść art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie uznając tym samym prawidłowość wydanej w dniu 12 maja 2022 r., decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł..

W realiach przedmiotowego postępowania o kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. zgodnie, z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Ustawodawca nie precyzuje, co rozumieć należy przez „szczególnie uzasadniony wypadek”. Przepis art. 102 k.p.c. jest zatem przejawem tzw. prawa sędziowskiego i może być stosowany wówczas, kiedy okoliczności konkretnej sprawy dają ku temu podstawy. Jego celem jest zapobieżenie wydaniu orzeczenia o kosztach procesu, które byłoby niesprawiedliwe. Ocena przeprowadzana jest więc według zasad słuszności z uwzględnieniem przesłanki obiektywnie uzasadnionego przekonania powoda o słuszności jego roszczenia.

Sposób skorzystania z przepisu art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od generalnej zasady obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór. Ustalenie, czy w danych okolicznościach zachodzą "wypadki szczególnie uzasadnione" ustawodawca pozostawia swobodnej ocenie sądu.

Ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., ma charakter dyskrecjonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym w zasadzie nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa. (wskazana powyżej teza znajduje potwierdzenie w następujących judykatach: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2012 r., III CZ 17/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2012 r., V CZ 2/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lipca 2014 r., I ACa 18/14).

Wskazane w omawianym przepisie szczególnie uzasadnione wypadki są związane z przebiegiem postępowania, charakterem dochodzonego roszczenia, jego znaczeniem dla strony oraz subiektywnym przekonaniem o zasadności roszczenia wspartym na obiektywnych podstawach (por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 9 czerwca 2016 r., III ACa 88/16, LEGALIS nr 1508850). Ocena przeprowadzana jest więc według zasad słuszności z uwzględnieniem przesłanki obiektywnie uzasadnionego przekonania powoda o słuszności jego roszczenia (por. wyrok SN z dnia 15 marca 2013 r. V CZ 89/12, Legalis nr 736745, też: postanowienie SN z dnia 29 czerwca 2012 r., (...), Legalis nr 544001).

Sąd, odstępując, w niniejszej sprawie, od obciążania skarżącego kosztami procesu wziął pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności charakter dochodzonego roszczenia, jego znaczenia dla strony, jak również okoliczność, iż P. G. wniósł odwołanie z subiektywnym przekonaniem o zasadności i słuszności swego roszczenia.

Odwołujący miał podstawy do przeświadczenia o swojej racji. W sprawie niniejszej stan faktyczny był niesporny. Kwestią wymagającą rozstrzygnięcia było zaś dokonanie wykładni art. 24 ust. 6g pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 6b ustawy systemowej. Podkreślić należy, że sporne przepisy były niejasne, zostały sformułowane w sposób skomplikowany, co powodowało znaczne trudności interpretacyjne. Biorąc zatem precedensowy charakter sprawy, Sąd zastosował przepis art. 102 k.p.c.

K.B.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi wnioskodawcy za pośrednictwem PI.